

ΣΥΛΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ή ΕΙΔΗ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΩΝ

Οι συλλογισμοί είναι : **Παραγωγικοί - Επαγωγικοί – Αναλογικοί**

1. ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΣ

Στον παραγωγικό συλλογισμό ξεκινούμε **από μια γενική και αφηρημένη θέση** (μια αρχή, έναν ορισμό, έναν κανόνα κτλ.), που θεωρείται ότι έχει αποδεδειγμένη ισχύ ή ότι αποτελεί εύλογη υπόθεση, και **καταλήγουμε σε μια ειδική θέση** - στον καθορισμό ή τη διευκρίνιση μιας συγκεκριμένης πρότασης.

1. Π.χ. *Τα πτηνά είναι ζωντανοί οργανισμοί. > οι παπαγάλοι είναι πτηνά. > Άρα οι παπαγάλοι είναι ζωντανοί οργανισμοί.*
2. Π.χ. *Ο τουρισμός γενικά, κυρίως δε σε χώρες μικρές σαν την Ελλάδα, αποτελεί μια ανθρώπινη δραστηριότητα η οποία εντάσσεται στις προσπάθειες οικονομικής ανάπτυξης της χώρας, περιέχει όμως πολλά στοιχεία αστάθειας στις σχέσεις ανθρώπου και περιβάλλοντος και περικλείει πολλούς κινδύνους. Αρκεί να θυμηθούμε ότι σε μικρές κοινωνίες (π.χ. νησιά) ο ανθρώπινος πληθυσμός στην τουριστική περίοδο μπορεί και να δεκαπλασιαστεί, με όλα τα επακόλουθα αυτής της αύξησης για τους τοπικούς φυσικούς πόρους, τους ρυθμούς ζωής της συγκεκριμένης κοινότητας και τον πολιτισμό της. Σε αυτή την κλίμακα του κοινωνικού φαινομένου της απότομης πληθυσμιακής επίθεσης η συμβατική λύση που δίνει ο βιομηχανοποιημένος τουρισμός είναι κατ' ανάγκη επιθετική. Μεγάλα ξενοδοχειακά συγκροτήματα βιάζουν πολλές φορές το περιβάλλον, «πακέτα» για την καλύτερη «εκμετάλλευση» των τουριστών ετοιμάζονται, αγροτικά προϊόντα γεμάτα χημικά στοιχεία και κακότεχνα προϊόντα «δήθεν» λαϊκής τέχνης παράγονται.*

ΓΕΝΙΚΟ > ΕΙΔΙΚΟ

2. ΕΠΑΓΩΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΣ

Στον επαγωγικό συλλογισμό ακολουθούμε πορεία αντίστροφη προς τον παραγωγικό: ξεκινούμε **από μια ειδική και συγκεκριμένη θέση** και **καταλήγουμε σε μια γενική και αφηρημένη θέση**· από τις επιμέρους περιπτώσεις στον κανόνα, στο νόμο που τις διέπει. Στον επαγωγικό συλλογισμό οδηγούμαστε στο συμπέρασμα συνήθως πιθανολογικά, με την πεποίθηση ή την προσδοκία ότι, αυτό που ισχύει για κάποιο τμήμα που μελετήσαμε, θα ισχύει και για τα υπόλοιπα τμήματα του συνόλου. Π.χ. *Οι παπαγάλοι, τα χελιδόνια, τα περιστέρια είναι πτηνά. > Οι παπαγάλοι, τα χελιδόνια, τα περιστέρια είναι ζωντανοί οργανισμοί. > Άρα τα πτηνά είναι ζωντανοί οργανισμοί.*

ΕΙΔΙΚΟ > ΓΕΝΙΚΟ

Ο επαγωγικός συλλογισμός απαρτίζεται από τρεις υποκατηγορίες :

- Αναπτύσσεται με τη μέθοδο της γενίκευσης
- Αναπτύσσεται με τη μέθοδο του αιτίου – αποτελέσματος

- Αναπτύσσεται με τη μέθοδο της αναλογίας

ΕΠΑΓΩΓΙΚΟΣ ΜΕ ΓΕΝΙΚΕΥΣΗ :

Ο επαγωγικός συλλογισμός, που αναπτύσσεται με τη μέθοδο της γενίκευσης καταλήγει σε μια γενική θέση σε σχέση με τα προαναφερόμενα στοιχεία της παραγράφου, όμως δεν προκύπτει ως συμπέρασμα των προηγούμενων.

Π.χ. Στη χώρα μας παράλληλα με τα περιστατικά κακοποίησης ή παραμέλησης παιδιών, που κάθε χρόνο έρχονται στο φως, θα πρέπει να αναλογιστούμε και άλλα προβλήματα που τείνουν να λάβουν χρόνο χαρακτήρα: την εκμετάλλευση της παιδικής εργασίας καθώς και την αποστέρηση των δικαιωμάτων πρόσβασης στην εκπαίδευση και την περίθαλψη για τα παιδιά των μεταναστών ή άλλων κοινωνικών ομάδων. Όσο κι αν η εικόνα παραμένει συγκεχυμένη λόγω της έλλειψης επαρκών στοιχείων σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί απόλυτα ικανοποιητική. Τα δικαιώματα των παιδιών παραβιάζονται με τρόπους και έκταση, που κάθε άλλο παρά κολακεύουν τον πολιτισμό μας.

ΕΠΑΓΩΓΙΚΟΣ ΜΕ ΑΙΤΙΟ – ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ :

Ο επαγωγικός συλλογισμός, που αναπτύσσεται με τη μέθοδο του αιτίου – αποτελέσματος καταλήγει σε ένα άρτιο συμπέρασμα, που εκπορεύεται από τα προαναφερόμενα στοιχεία της αιτιολόγησης της θέσης του συγγραφέα. Εν αντιθέσει, λοιπόν, με τη μέθοδο της γενίκευσης ξεκινάει πιθανώς και με κάποια διαρθρωτική λέξη/ φράση, που μας προϊδεάζει για την ύπαρξη ενός συμπεράσματος (έτσι, γι' αυτό λοιπόν, συνεπώς κ.τ.λ.). Όταν στον επαγωγικό συλλογισμό, που αναπτύσσεται με τη μέθοδο αιτίου – αποτελέσματος εντοπίζουμε αποκλειστικά αιτιολόγηση και συμπέρασμα, **θεωρείται ότι εκφράζει μια αιτιώδη σχέση**. Εάν όμως εντοπίσουμε και κάποια χρονολογικά στοιχεία (αιώνες, ημερομηνίες, χρονικές περιόδους) τότε λέμε ότι **εκφράζει μια χρονολογική σχέση**.

Π.χ. Το ξεκίνημα του 21ου αιώνα μας φέρνει αντιμέτωπους με ποικίλα προβλήματα, την έκταση και τις συνέπειες των οποίων είναι δύσκολο να προβλέψει κανείς. Το δεύτερο ήμισυ του 20ού αιώνα επεφύλαξε πολλές εκπλήξεις στο χώρο της ανάπτυξης των νέων τεχνολογιών και στην πρόοδο της επιστήμης. Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και της γνώσης έχει επιφέρει θεαματικές αλλαγές στην κοινωνική δομή και οργάνωση πολλών κρατών. Η «κοινωνία της πληροφορίας» κατέστησε αναγκαίο τον επαναπροσδιορισμό των μεθόδων και των τεχνικών της εργασίας και έθεσε σε νέα βάση το θέμα κατάκτησης της γνώσης. Σήμερα, λοιπόν, δεν έχει τόσο αξία η γνώση αυτή καθαυτή, αφού εξελίσσεται με ταχύτετους ρυθμούς και παλιώνει προτού καν γίνει κτήμα των πολλών. > Ο εν λόγω συλλογισμός είναι επαγωγικός, που αναπτύσσεται με τη μέθοδο αιτίου – αποτελέσματος και εκφράζει χρονολογική σχέση.

ΕΠΑΓΩΓΙΚΟΣ ΜΕ ΑΝΑΛΟΓΙΑ :

Ο επαγωγικός συλλογισμός, που αναπτύσσεται με τη μέθοδο της αναλογίας, δεν είναι τίποτα άλλο από μια παρομοίωση (παραλληλισμό δύο διαφορετικών εννοιών, ώστε να καταλήξει ο συγγραφέας σε μια κοινή διαπίστωση).

Ο επαγωγικός συλλογισμός με αναλογία μπορεί να εκφράζεται με δύο επιμέρους τρόπους :

ΚΥΡΙΟΛΕΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΟΓΙΑ = Όταν η ομοιότητα μεταξύ των δύο παραλληλιζόμενων μερών είναι εμφανής. Π.χ. «Η γλωσσομάθεια είναι σήμερα περισσότερο αναγκαία από ποτέ, ως δεξιότητα που αυξάνει τις πιθανότητες να βρει κάποιος εργασία. Παρόμοια με τη γλωσσομάθεια,

η εκπαίδευση στη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών, συνιστά μια εκ των ων ουκ άνευ δεξιότητα μέσα στην ψηφιακή εποχή.».

ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΗ ΑΝΑΛΟΓΙΑ = Όταν η ομοιότητα μεταξύ των δύο παραλληλιζόμενων μερών δεν είναι εμφανής. Π.χ. «Ο οξύτερος νους εξομοιώνεται μ' έναν ναυαγό, που αντιμάχεται τη μανιασμένη θάλασσα. Βρίσκεται συνεχώς σε διαμάχη με τον ίδιο του τον εαυτό και τις σκέψεις.».

3.ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΣ

Στον αναλογικό συλλογισμό από τα επιμέρους μέρη του λόγου συμπεραίνουμε πάλι για τα επιμέρους μέρη. **Ο αναλογικός συλλογισμός στην περίπτωση αυτή είναι συχνά πολύ αδύναμος ως προς το βαθμό πιθανότητας**· έτσι στην αναλογία πρέπει να καταλήγουμε με προσοχή σε ένα συμπέρασμα.

Π.χ. *Κάποια ικανή αθλήτρια πήρε μετάλλιο. > Η Κατερίνα είναι ικανή αθλήτρια. > Άρα η Κατερίνα **πιθανόν** θα διεκδικήσει μετάλλιο.*

ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΙ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

Οι συλλογισμοί ανάλογα με το είδος των προτάσεων χωρίζονται σε : **Κατηγορικούς – Υποθετικούς – Διαζευκτικούς**

ΚΑΤΗΓΟΡΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΙ

Όταν οι προκείμενες είναι κατηγορικές προτάσεις.

Π.χ. *Ο Γιώργος είναι ευφυής άνθρωπος. > Ο Γιώργος είναι άριστος μαθητής. > Άρα ο Γιώργος είναι ευφυής και άριστος μαθητής.*

ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΙ

Όταν η μία προκείμενη ή και οι δύο είναι υποθετικές προτάσεις.

Π.χ. *Εάν έχει καλοκαιρία οι πτήσεις πραγματοποιούνται. > Σήμερα έχει καλοκαιρία. > Άρα σήμερα η πτήσεις θα πραγματοποιηθούν.*

ΔΙΑΖΕΥΚΤΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΙ

Όταν μία έστω προκείμενη είναι διαζευκτική πρόταση.

Π.χ. *Η συμμετοχή στον διαγωνισμό γίνεται **είτε** εκούσια **είτε** ακούσια. > Οι γονείς της έκαναν την αίτηση, χωρίς να το ξέρει η κόρη τους. > Άρα, η συμμετοχή της κόρης στον διαγωνισμό ήταν ακούσια.*

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΩΝ

ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ – ΟΡΘΟΤΗΤΑ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΩΝ

ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΣ :

- Όταν οι προκείμενες οδηγούν σε ένα λογικό συμπέρασμα τότε :

Έχουμε **ορθό συλλογισμό** = Π.χ. Τα ζώα χρειάζονται τροφή > Η γάτα είναι ζώο > Άρα χρειάζεται τροφή.

- Όταν όλες οι προκείμενες ή έστω μία εξ' αυτών δεν οδηγούν σε λογικό συμπέρασμα, τότε :

Έχουμε **εσφαλμένο συλλογισμό** = Π.χ. Τα ζώα χρειάζονται τροφή > Η γάτα είναι ζώο > Η γάτα χρειάζεται ανεξαρτησία.

ΕΠΑΓΩΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΣ :

- Όταν είναι πλήρες και επαρκές το σύνολο των ειδικών στοιχείων, βάσει των οποίων συνάγεται το γενικό συμπέρασμα, τότε :

Έχουμε **τέλεια επαγωγή** (αντίστοιχα ορθό συλλογισμό, σύμφωνα με την παραγωγική συλλογιστική πορεία).

Π.χ. Ο σίδηρος είναι θερμαινόμενο μέταλλο. > Ο χαλκός είναι θερμαινόμενο μέταλλο. > Όλα τα μέταλλα θερμαίνονται. > > Άρα, ο σίδηρος και ο χαλκός είναι μέταλλα.

- Όταν δεν είναι πλήρες και επαρκές το σύνολο των ειδικών στοιχείων, βάσει των οποίων συνάγεται το γενικό συμπέρασμα, τότε :

Έχουμε **ατελή επαγωγή** (αντίστοιχα εσφαλμένο συλλογισμό, σύμφωνα με την επαγωγική συλλογιστική πορεία).

Π.χ. Όταν έχει σύννεφα βρέχει.> Σήμερα έχει σύννεφα > Άρα σήμερα βρέχει.